

Økonomi eller kjærlighet

kommentar til Hege Brækhus artikkel

ALF PETTER HØGBERG

Innledning

Denne lille kommentar er foranlediget av Hege Brækhus' artikkel «Ekteskapet fra økonomi til kjærlighet» som ble trykket i Retfærd nr. 89 (sidene 63-74), hvor hun tar for seg to viktige bøker, nemlig «A treatise on the family» av Gary S. Becker, og «Caring for Justice» av Robin West.

Til tross for at Brækhus gjennom artikkelen formidler viktige innsikter, samt kritiserer (særlig Becker), og utvikler (særlig West) forfatterens synspunkter på en konstruktiv og ofte virkelighetsnær måte, blir en som leser sittende igjen med at artikkelen tidvis gir et for enkelt og fortegnet bilde av virkeligheten. Jeg skal i denne kommentar ta for meg mulige årsaker til dette.

Om forfatterens bruk av dikotomier

Det ligger det menneskelige intellekt nært å ordne virkeligheten i dikotomier, motsetningspar, slik som godt/ondt, egentlig/uegentlig, mann/kvinne, virkelig/uvirkelig, tese/antitese, rik/fattig, åndelig/fysisk osv.

Denne inndelingen av virkeligheten som bestående av svart og hvitt, er besnærende for tanken ettersom «alt blir så enkelt». Når saksforhold på denne måten blir *enkle*, viser erfaring imidlertid at de fort blir *forenklede*,

og at den beskrivelse som fremkommer reelt sett er *fortegnet*.

Brækhus foretar også en slik fortegning. Det snakkes om det formelle/det egentlige, menn/kvinner, det frie/det regelbundne og hensiktsmessige, og kjærlighet/økonomi. Disse begrepspar er tvilsomme konstruksjoner egnet til å tegne et enkelt bilde av virkeligheten med sterke kontraster. Bedre blir det ikke av at begrepene kobles sammen slik at de alle inngår i en modell med to poler. Jeg skal utdype dette:

Allerede overskriften antyder at økonomi og kjærlighet representerer en grunnleggende opposisjon eller dikotomi. Brækhus bekrefter også innledningsvis at det eksisterer en type opposisjon eller motsetning mellom begrepene idet hun skriver:

«Jeg tenker på økonomi og formaliteter som to sider av det samme, nemlig alt det hensiktsmessige og regelbundne ved denne institusjonen i motsetning til det følelsesmessige, det frie og derved det egentlige, de virkelige ønskene, kjærligheten.»

Brækhus gir her ikke noen generell definisjon av økonomi eller kjærlighet, men hun tilbyr tilsynelatende deskriptive karakteristikk av økonomi og kjærligheten innenfor ekteskapets ramme. Mens kjærligheten innenfor denne ramme representerer «det frie og derved det egentlige, de virkelige

ønskene», representerer økonomien det hensiktsmessige og regelbundne.

Brækhus setter så frem postulater om mannens og kvinnens natur. Hun skriver:

«Romantikk er noe unge jenter drømmer om, og som gjør at de ønsker å gifte seg. [...] Gutter ser ikke ut til å interessere seg for romantikk i samme utstrekning som jenter. Det er ikke nødvendig for å få dem til å interessere seg for ekteskapet» (s. 64-65).

Og i forlengelsen av dette:

«Unge kvinner drømmer om kjærligheten, mens unge menn ser økonomiske og andre fordeler ved å gifte seg» (s. 69).

Ifølge Brækhus er altså kvinnene interessert i det egentlige, det følelsesmessige og frie, mens menn er opptatt «økonomiske»/«formelle» fordeler, slik som fordelene av regelbundenhet og hensiktsmessighet.

Vi får følgende dikotomi:

Kvinner	Menn
Opptatt av kjærlighet	Opptatt av økonomi
Opptatt av det egentlige	Opptatt av det formelle
Opptatt av det frie	Opptatt av regelbundenhet
Opptatt av romantikk	Opptatt av hensiktsmessighet

Dekonstruksjonismens far, Jacques Derrida, hevder gjennom store deler av sitt forfatterskap at den vesterlanske tenkning i tillegg til å være preget av opposisjonspaar, er preget av at den ene pol vil oppfattes som opprinnelig (egentlig/positiv) i forhold til den annen. Mye kan vel sies om en slik generalisering, men det er liten tvil om at Brækhus artikkel vil kunne tjene som

belegg for Derridas hypotese. Det er ingen tvil om at «det egentlige» av artikkelforfatteren anses som opprinnelig i forhold til «det formelle», at «kjærlighet» anses som opprinnelig i forhold til «økonomi», at «det frie» anses som opprinnelige i forhold til «det regelbundne» osv. Kort sagt vil kvinnen – dersom en legger artikkelforfatterens dikotomier til grunn – fremstå som et mer opprinnelig og positivt vesen enn mannen. Mannen reduseres til egoistisk regelrytter og gjerrigknark, mens kvinnen fremstår som et altruistisk vesen på jakt etter romantikk, kjærlighet og frihet.

Postulater om menneskets natur

Etter det ovenstående, vil mange spørsmål velte seg på for den våkne leser: Hva slags menneskesyn ligger til grunn for Brækhus dikotomier om menn/kvinner? Hvorfor er menn opptatt av det formelle? Hva betyr det at menn er opptatt av det formelle? (Brækhus konkretiserer dette dithen at det formelle er del av det hensiktsmessige og regelbundne.) Hva slags hensiktsmessighet og hva slags regelbundenhet er det så menn er opptatt av? Hvorfor er de opptatt av dette? Hvordan vet Brækhus at menn er så opptatt av denne hensiktsmessighet og regelbundenhet? Henger romantikk nødvendigvis nærmere sammen med kjærlighet, enn hensiktsmessigheten? Kan ikke hensikten være nettopp kjærlighet?

Jeg skal ikke rette oppmerksomheten her mot svarene på denne type spørsmål, men hvorfor spørsmålene oppstår. Brækhus tekst inneholder nemlig få faktiske feil eller feilslutninger. Like fullt oppleves teksten til tider lite overbevisende, og det er i denne

forbindelse spørsmålene oppstår. Spørsmålet her blir derfor hvorfor teksten til tider fremstår som lite overbevisende ettersom den inneholder få faktiske feil eller feilslutninger.

En nærliggende årsak ligger i bruken av postulater om menneskets (menns og kvinners) natur. Ved å sette frem postulater om menneskets natur føyer artikkelforfatteren seg inn i en tvilsom tradisjon med røtter tilbake til Platon og Aristoteles. Synet på hva/hvordan mennesket (mannen/kvinnen) er, henger sammen med synet på livet og tilværelsen. Erfaring viser at vi ikke er enige om disse ting, og at det enkelte menneske opererer med mer eller mindre private postulater på dette felt. Denne type postulater viser seg dessuten oftest å være umulige å bekrefte eller avkrefte med noen metode, og den praktiske verdien av dem blir tilsvarende redusert. Som regel vil det være likegyldig om man setter frem postulatet *x* eller ikke-*x*, forutsatt at postulatet uansett ikke har lar seg bekrefte. Kjente eksempler fra rettstenkningens historie har vi i Thomas Hobbes (som forfektet et grunnleggende pessimistisk menneskesyn), og Hugo Grotius (som forfektet et grunnleggende positivt menneskesyn).

Postulater om at mennesket er grunnleggende godt/ondt, pessimistisk/optimistisk, romantisk/økonomisk, egoistisk/altruistisk, har liten eller ingen verdi i vitenskapelig sammenheng ettersom enhver adferd som trekker i motsatt retning kan (bort)forklares med utsagn om at «denne adferd er ikke uttrykk for mennesket slik det *egentlig* eller *dypest sett* er». Det gir heller ingen mening å si at kvinner er opptatt av romantikk, mens unge menn er opptatt av økonomi. I beste fall er denne type postulater

unyttige og intetsigende, i verste fall er de villedende og direkte tilslørende av de reelle saksforhold. (Artikkelen representerer i så henseende ikke noen enslig svale, men heller en trekkfugl i flokk, for på dette punkt er Brækhus i skjønn harmoni med store deler av den feministiske litteratur.)

Det motsatte postulat

Postulater om menneskets natur lar seg som nevnt ikke bekrefte eller avkrefte. Man kan imidlertid *visse* hvor absurde visse postulater er ved å anta de motsatte postulater, for så å argumentere for disse. Dersom både «tese» og «antitese» kan legges til grunn uten store problemer, er dette et tegn på at begge sett med postulater bør forkastes i både praktisk og vitenskapelig sammenheng. Det motsatte sett med postulater er lagt til grunn for den følgende tekst (som er skrevet av undertegnede for anlednings skyld):

«Opp gjennom historien har kvinner søkt å øke sin makt ved å gifte seg til rikdom. Dette har naturligvis en biologisk forklaring: Kvinnen ønsker å avle barn med en mann som kan bidra med sterkt genmateriale, samt forsørge henne og alle hennes barn. Kvinnens «kjærlighet» er derfor ikke egentlig, men motivert av ønsket om styrke og rikdom. Derfor er det også nærmest umulig for kvinner å elske svake, fattige og arbeidsløse menn. Disse vil i stor grad være enslige, med mindre de finner kvinner med enda svakere anlegg enn dem selv. Dette forklarer også hvorfor menn blir populære hos kvinnen så snart de får rikdom og makt, uansett hvor usympatiske og hellige de ellers måtte være. Utviklingen har gått så langt at kvinner i flere land avholder kurs i hvordan gifte seg til rikdom.

Eventyret om kvinnen som gifter seg av kjærlighet, er mannens eventyr og virkelighets-

flukt. Kvinnens eventyr involverer alltid makt og rikdom. I mannens eventyr figurerer kvinner som taper sosial status og rikdom ved sitt ekteskap. I kvinners eventyr er gjennomgangstemmet alltid at menn skal gi dem rikdom, sosial anseelse og makt.

~~Og finner ikke kvinnen en mann med rikdom og anseelse som vil gifte seg med henne, så finner hun i det minste en som vil avle barn med henne. Nyere undersøkelser fra USA viser en signifikant statistisk sammenheng mellom kvinner gift med ressurssvake menn, og barn født i ekteskapet med en annen biologisk far enn den mannen som kvinnen er gift med. Dette indikerer at kvinnens kjærlighet ikke er som mannens, men snarere en biologisk styrt kode for adferd. Og mannen vil alltid være taperen.»~~

Jeg vil selvsagt ikke hevde at den ovenstående tekst er sann, men den er heller ikke mer usann enn artikkelen til Brækhus. Poenget er at artikler ikke bør bygge på postulater om menneskets natur ettersom disse er mer egnet til å villedde enn veilede tanken mot økt forståelse av mennesket og det samfunn det lever i.

Forfatteropplysninger:

Alf Petter Høgberg er universitetsstipendiat (Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo) og advokatfullmektig (Wikborg, Rein & Co.).